

One riskiraju i profitiraju

Sve se više žena upušta u uzbudljiv biznis trgovanja dionicama; neke od njih, za Fstyle su ispričale zašto su se odlučile za tu vrstu ulaganja te razmišljaju li drukčije od muškaraca

ULAGANJE ZA DJECU
Josipa Maslač-Petričević
dugoročno je uložila u dionice

Iako se uvijek mišljeno da je trgovanje dionicama posao rezerviran za muškarce, sve je više žena koje se upuštaju u tu poslovnu avanturu u kojoj mogućnost zarade ovisi o brojnim faktorima, no često su odlučujući intuicija i dobar predosjećaj. No, to nikako nisu jedine kvalitete koje žena treba imati da bi se bavila dionicama. Znanje, iskustvo, slobodni kapital i svakodnevno praćenje situacije na burzi su presudni, smatra poduzetnica Bernarda Petković-Klobučar, da bi se uspješno trgovalo. U posao s dionicama uključila se prije tri godine i to nakon što je prije 10 godina, kao dio procedure pri podizanju jednog kredita, morala uzeti dionice banke u vrijednosti 10 posto kredita. "Tada sam bila jako ljuta na direktoricu Kreditne banke Zagreb jer mi je to uvećavalo troškove. Kredit sam otplatila i gotovo zaboravila na dionice koje su stajale skoro sedam godina. Onda me pri-

jatelj upozorio da su dionice dobile na cijeni i da bi bio povoljan trenutak da ih prodam. Učinila sam to i shvatila sam da sam postigla četverostruko veću cijenu od one za koju sam ih kupila. Vidjela sam da je to jako zgodno i da bih na dionicama mogla ostvarivati dodatni prihod." Kako su dionice za nju ipak bile nepoznat teren, Bernarda Petković-Klobučar prije tri godine najprije je počela ulagati u investicijske fondove, no ubrzo je shvatila da se na dionicama može puno više zaraditi. Otvorila je svoj portfelj u brokerskoj kući Momentum brokeri i odlučila je imati zastupljene građevinske, naftne i prehrambene industrije, odnosno diversifikacijom područja ulaganja smanjiti potencijalne gubitke. Na njezinu radnom stolu nalaze se brojna izdanja poslovnih časopisa i tu i tamo neki modni žurnal, a svima koji se upuštaju u trgovanje dionicama preporučila bi literaturu autora Warrena Buffetta i Benjamina Grahama. "Iako u brokerskoj kući možeš dobiti sve

potrebne informacije, konačna odluka o tome hoćeš li neke dionice kupiti ili prodati i u kojem trenutku ovisi isključivo o tebi, ti donosiš posljednju odluku. Mene to jako zanima i, pored vođenja dvaju butika, svaki dan barem sat vremena pratim preko interneta što se događa. To je jako malo, za bolje rezultate trebalo bi uložiti više vremena i svaki dan učiti jer je u tom poslu jako bitno iskustvo. Svi koji počnu trgovati dionicama u početku moraju biti spremni na gubitke. Ali, treba ići dalje, iz toga izvlačiti pouku i vidjeti kako to sljedeći put pretvoriti u dobitak. Dobro je gubiti ako si nešto iz toga naučio. Kad god imam dilemu o tome zašto je neka dionica pala, zbog čega me ponekad zna uhvatiti panika, nazovem svoju brokersku kuću gdje me informiraju o trenutnoj situaciji. Jako je bitno to da se možeš nekome obratiti, a sav trošak koji imam prema svojoj brokerskoj kući je oko jedan posto provizije na kupnju i prodaju dionica. Taj postotak može biti manji ili veći, ovisno

o tome koliko dugo i kako netko posluje", objasnila je poduzetnica i vlasnica dvaju butika u Zagrebu te majka dvoje djece, 17-godišnjeg sina i 12-godišnje kćeri. Ova diplomirana ekonomistica se od početka svoje karijere bavila tekstilom, a 1990. otvorila je svoj prvi dućan, Ekskadu, u Vlaškoj 115 passage, odnosno u Gotovčevu prolazu. U početku je kupovala u veleprodaji, ali je s vremenom počela uvoziti modne linije iz Italije te je četiri godine kasnije otvorila i drugi dućan, Vogue, u Vlaškoj 70a, a danas zapošljava sedam osoba. No, upravo uz dionice, kaže, naučila je više cijeniti novac. "Ljudi trebaju početi drukčije razmišljati, angažirati se, učiti, a ne samo stavljati novac u banke. Zašto njihov novac ne bi bio aktivan i radio za njih? Toliko je teško zaraditi ga. Na tržištu se događaju velike promjene koje treba iskoristiti, a ne samo razmišljati po inerciji - ne znam ja to, nije to za mene. Ne treba odmah ići u dionice, može se početi s nečim manje rizičnim kao što su fondovi. Samo treba imati više informacija, samopouzdanja i znanja. Kad se netko ženi, planira svadbu, a većina danas ne planira kako će sutra djeci omogućiti fakultet ili stan. Kod nas je bilo puno financijskih inženjeringa pa su ljudi još uvijek skeptični, ali trebali bi se početi otvarati prema tome jer novac zaista stvara novac. Čim stoji, gubi na vrijednosti i to je šteta", smatra Bernarda Petković-Klobučar i dodaje da nema razloga zašto se više žena ne bi bavilo dionicama. No, muškarci još uvijek puno više ulazu u taj posao i žene su u njemu rijetke, kaže. Ni među njezinim prijateljicama nema onih koje su na taj način odlučile iskoristiti novac. Budući da o poslovanju s dionicama razgovara gotovo isključivo s muškarcima, Bernarda smatra da je vjerojatno preuzela i njihov način razmišljanja. No, ipak, jesu li žene impulzivnije ili strpljivije kad trguju dionicama? "Rekla bih da su žene možda strpljivije, a mogu to govoriti na temelju vlastitog iskustva. Sve, naravno, ovisi i o tome koja je tvrtka u pitanju, kako ona posluje, kakva je situacija na burzi. Na osnovu toga na kraju sam donosiš odluku o tome kako ćeš postupiti. A što će točno prevladati, zašto ja - nakon što u glavi skupim sve te informacije - na kraju kažem: 'Neću više čekati, prodajem' ili 'Ne, čekat ću', ne znam. Ali mislim da to nema previše veze s time jeste li muško ili žensko. Bitno je da

INVESTITORICA
SPREMA NA RIZIK
Bernarda Petković-
Klobučar vlasnica je
dvaju butika i
strastveno prati
kretanja na burzi

I BROKERICE PBZ-a Vladana Iljkić, Tamara Lovrić i Veronika Rašić kažu da to nije samo "muški posao"

prevladaš strah i ne budeš previše pohlepan." Nedavno se na našem tržištu dogodio prvi drastičan pad cijena dionica i na to, kaže, nije bila spremna, ali takvo što u svijetu nije ništa spektakularno. "Dapače, za prave igrače je to pravi banket jer se mali dioničari uspaniče i prodaju, a onda iskusni i veliki zapravo zaraduju. Na dionicama se može itekako zaradivati i kad gube na vrijednosti. Zato sam bila ljuta na sebe što nisam bolje iskoristila ovu nedavnu situaciju. Oni koji su znali što rade mogli su, recimo, prodati određene dionice, čekati da im cijena još više padne i onda ih opet kupiti po povoljnijoj cijeni. No, sve je to škola. Ali uvijek ima i bit će prilika, samo ih treba znati prepoznati i iskoristiti." Za pomalo drukčiji način ulaganja u dionice odlučila se i Josipa Maslač-Petričević, vlasnica tvrtke Naftalina Terminator koja je zaslužna za imidž mnogih hrvatskih i stranih kompanija, a glavna djelatnost su joj dizajn i izrada zaštitarskih uniformi, styling mnogih sportaša, poput Mirka Filipovića, te izrada kompletnih tekstilnih rješenja za uređenje ugostiteljskih objekata. Josipa Maslač-Petričević upošljava tim od 50-ak ljudi, a pored ulaganja u proširenje proizvodnje, omiljen joj je

način investiranja kupnja poljoprivrednog zemljišta za koje pretpostavlja da će se u bliskoj budućnosti moći prenamijeniti u građevinsko. No, kad je razmišljala o tome koji bi vid ulaganja bio najbolji kao dugoročna investicija za njezino dvoje djece, 24-godišnjeg sina Domagoja i 22-godišnju kći Mateu, odlučila se upravo za dionice.

Žene su nešto opreznije i više igraju na sigurno kad trguju dionicama

"Odlučila sam se poigrati time, odnosno ostaviti djeci mogućnost da se time bave sada ili u budućnosti. Jer, dionice su nešto čemu se treba posvetiti, potrebni su stručnost, vrijeme, znanje i osjećaj. Ulaganjem u dionice ostavila sam djeci mogućnost da svoje vještine razvijaju u tom pravcu jer ja se time nemam vremena baviti. Za razliku od štednje u

dječjim štedionicama, s dionicama djeci dajete određeni izazov i mogućnost da se dalje usavršavaju u tom smjeru. Nama naši roditelji ranije nisu imali prilike takvo što ponuditi. Tako da u našoj kući postoji podjela, moji su tekstil i zemlja, a njihove dionice", kaže Josipa Maslač-Petričević. I među brokerima, znatno je veći postotak muškaraca nego žena. No, brokerice nisu više rijetkost u mnogim brokerskim kućama. U direkciji brokerskih poslova Privredne banke Zagreb zaposlene su čak tri brokerice, Vladana Iljkić, Tamara Lovrić i Veronika Rašić. Sve tri smatraju da ne postoji razlika između muškaraca i žena u tom poslu, a koliko će svaki broker pojedinačno biti uspješan prije svega ovisi o njegovu znanju, informiranosti, brzini, točnosti i razvijenim komunikacijskim vještinama. Zašto je onda u tom poslu ipak više muškaraca, odnosno zbog čega se smatra tradicionalno "muškim poslom", objasnila je Tamara Lovrić: "Brokerski posao je vrlo zahtje-

van i težak te oduzima puno vremena. Pritom ne mislim da su žene manje sposobne za taj posao, već da je teško uskladiti poslovne obveze s privatnim životom. Brokerski posao nosimo doma, jer uvijek moramo biti u tijeku s tržišnim zbivanjima, a tako je dinamičan da za vrijeme radnog vremena ne stignemo pratiti aktualna zbivanja." Ona smatra da ne postoji razlika između muških i ženskih klijenata utemeljena na spolu, već isključivo na njihovoj informiranosti i upućenosti u tržišna zbivanja. Ipak, na temelju vlastitog iskustva, mogla bi reći da su žene nešto opreznije i više igraju na sigurno. Sličnog je mišljenja i Veronika Rašić, koja smatra da se žene teže odlučuju na rizike te pretežno odabiru dugoročna, ali sigurna ulaganja. Na odluku o investiranju i prihvaćanju određenog rizika, prema mišljenju Vladane Iljkić, utječe investitorova procjena vjerojatnosti ostvarenja profitabilnosti ulaganja, što nije određeno spolom. Broker ne smije utjecati na odluku investitora jer im je Zakonom o tržištu vrijednosnih papira zabranjeno davati savjete klijentima. Tamara Lovrić kaže da je njihova dužnost informirati klijente o cijenama vrijednosnih papira i stanju na tržištu, a klijent mora - sukladno vlastitoj procjeni - donijeti konačnu odluku o investiranju.